

Gertrūda Stangvilaitė
Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos 4c klasės mokinė

Novelės

Senas stebuklas

Kelias nuo mokyklos link namų vingiuotas ir migdantis. Iš apsipyusių šurmulių gatvių – į patį pasaulio pakraštį. Aplinkui mirštančio kaimo griuvėsiai. Tik sezonų spalvomis besikeičiantis peizažas pajvairina kelionę. Pravažėjęs kryžkelę miško pakrasty, vyšnių apsuptyje, tarsi kuklus šių laikų pamirštų dykynių žiedas matosi dangaus žydrynės spalvos Marijos koplytėlė. Nepastebėjau, kad prie jos, kone tarp brūzgynų vidury tuščio lauko, kas stoviniuotų, tačiau ji visada būna papuošta. Tarsi pati Švenčiausioji Mergelė ją prižiūrėtų.

Dar keletas posūkių griozdišku autobusu, ir aš jau savo stotelėje.

Toks įprastas mano kelias namo.

Tik šį kartą pavėlavau į autobusą. Ilgai negalvojusi nusprendžiau namo eiti pėsčia. Rudens oras malonus, o man visai neprošal po mokslų galvą pravėdinti gryname ore. Iki namų 20 kilometrų. Iš turgaus turi važiuoti pienininkė Janina ir dėdė Antanas iš autoserviso turi jau grįžti. Pasigausiu ką nors pakeliui.

Nuo miesto paėjau keletą kilometrų. Niekas pro šalį nevažiuoja ir man jau pabodo eiti. Aplinkui tie patys arimai, pakelėse šabakštinai, kartais pakilęs vėjas pučia kelio dulkes į veidą. Jau einu porą valandų, prireikia kur nors pritūpti... Nors atvažiuojančių mašinų nesigirdi, o artimiausio namo langų nesimato, nejauku tai plynam lauke daryti. Įlendu minutėlei į miškelį. Ir išgirstu kažką važiuojant. Tai Janina iš turgaus dulkių debesiu pralėkė pro šalį. O dėdė Antanas turbūt ir vėl aludėje užstrigo...

Liko keletas kilometrų iki mano kaimo, jau pasiekiau sankryžą. Jos dešinėje koplytstulpis, už kurio trijų namų gyvenvietė. Jau smarkiai temsta. Iki namų dar vienas miškas, kuriame naktį girdėti kaukiantys vilkai. Vienai toliau eiti būtų pavojinga. Galiu nueiti pas Radiškienę pabūti, iki brolio grįš iš miesto. Ji dažnai pas mus ateina parduoti sūrio ir pasilieka pas motiną arbatos.

Radiškienė maloni moteris. Kaip įprasta vakare, ji pailsusi nuo dienos darbų, aš taip pat netrykštu energija po ilgo ėjimo. Radiškienė pataiso arbatos, šalia mano puodelio pastato savąjį ir sėdasi prie stalo priešais mane. Dabar jau šilta ir saugu laukti. Kad laikas greičiau praeitų, belieka pradėti kalbėtis.

– Kodėl tas koplytstulpis visada toks išpuoštas?

– Prieš šimtą su viršum metų šioj vietoj buvo paširodžiusi Mergelė Marija. Vienas skulptorius, eidamas miškan medienos, pamatė Mariją. Ši jam perdavusi žinią, jog esanti kiekvienam žemės kampely ir kaimo žmonėms nebūtina keliauti į bažnyčią, kad ją pašlovintų. Visam kaimui sukėlė nuostabą toks skulptoriaus liudijimas, nes šis vyras buvo skeptiškiausias gyventojas, netikintis sakraliais dalykais. Jis neseniai juokėsi, jog nors ir gyvena Marijos žemėj, nejaučia jos buvimo. Bet po stebuklo toje vietoje, kurioje ją pamatė, skulptorius pastatė koplytėlę, tapo labai pamaldus ir pradėjo drožti Rūpintojėlius. Žmonės per krikščioniškas šventes, ar šiaip atėję su prašymais prie koplytėlės, padėdavo ten gėlių, kunigai šalimais laikydavo mišias per Marijos šventę. Tačiau šiame kaime seni žmonės baigia išmirti, o naujų gyventi neatsikelia. Ir gyventojai jau pamažu pamiršta tą Marijos stebuklą. Girdėjau jaunimą juokiantis, kad koplytėlės istorija – išgalvota, skulptorius, matyt, girtas ėjo miškan medienos ir

pamatė ten moterį, naktiniais marškiniiais išbėgusią ir valgančią vyšnias. Vis rečiau kas beneina pasimelsti prie koplytstulpio. Aš ir pati pro šalį eidama tik akį užmetu. Jei ne ta bobulytė, kuri tą koplytstulpį prižiūri, tai jis jau seniai būtų pamirštas.

– O kas ji tokia?

– Niekas nežino. Vadinam ją Maryte. Bobulytė atklydo čia prieš 30 metų karštą vasaros dieną. Ko nors apie save paklausta, sakė, nieko neatsimenanti. Viena kaimo šeima, pagailėjusi pasimetėlės, priėmė ją gyventi. Moterėlė padėdavo tvarkytis ūkyje, o per religines šventes su namiškiais nueidavo prie koplytstulpio. Prie koplytėlės ją visada matydavai, net kai kiti maldininkai neateidavo. Kai tos šeimos vaikai užaugo ir išėjo iš namų, o jų seni tėvai numirė, moteriškė liko gyventi viena. Regis, visas kaimas sulig metais mainėsi, bet Marytė kaip buvo anksčiau, taip ir liko ištikima savo dienotvarkei – gyvena toje trobelėje ir prižiūri Marijos koplytstulpį. Gražu, kai žmonės, važiuodami pro šalį, stabteli prie koplytstulpio, uždega žvakelę, kryželį kokį pakabina, nors vis rečiau tą vaizdą pamatysi. Ir man smagu gyvent šalia tos koplytėlės. Tarsi saugiau...

Mažytė, palinkusi bobulytė su skarele ant galvos, kai tik gėlės pavysta, ateina prie koplytėlės su kibirėliu. Jame gėlės, kauptukas ir vandens butelaitis. Pasikuičia daržely, uždega žvakelę, sukalba maldele ir eina namo. Jei ne ta bobulytė, koplytstulpio jau seniai nesimatytų iš šabakštyno.

Senelio ažuolas

– Ar jau pagalvojote dėl sodybos?

– Taip, manau, 2 tūkstančių per mažai.

– Na, mes nesiruošiam už paprastą žemę mokėti milijonų.

– Taip, bet turbūt nesinorėtų prarasti tokią patogią vietą jūsų ryšio bokštui, nes žinau, jog kaimynė nesiruošia niekur kraustyti iš savo trobos.

– Ji nebeilgai temps.

– Ir namą paliks sūnui.

– Duosiu tris.

– Šešis.

– Penki su puse.

– Sutarta.

Kadaise Virgis ten gyveno. Troboje, kurioje jis augo, dabar liko jaukus nesugražinamos vaikystės dvelksmas. Kai sulaukė šešiolikos, išvyko į gimnaziją ir namo grįždavo tik retuomiais. Baigęs gimnaziją, įstojo į universitetą Vilniuje. Kadangi buvo aktyvus jaunuolis, greitai susirado pelningą vadybininko darbą draugo kompiuterių parduotuvėje. Tėvams pradėjus priekaištauti, kad sūnus juos pamiršo, nusprendė senukus perkelti į Vilniaus butuką. Ten tėvai be rūpesčių nugyventų likusį gyvenimą šalia sūnaus. Tačiau jie nieku gyvu nesutiko kraustyti iš savų namų ir išvadino sūnų naujuoju lietuviu, pamynusiu gyvenimo vertybes. Bet tėvų priekaištai nieko nepakeitė. Virgiui dėl didelio atstumo nepavyko jų lankyti dažniau. Pirmąkart po dvejų metų su motina susitiko tėvo laidotuvėse. Po tėvo mirties ji vis kvietė Virgį prie ažuolo ir privertė drauge nusifotografuoti. Po pusmečio Virgis gavo žinią, kad mirė motina. Namelis ir ažuolas liko vieni, kol per sodybos žemę neatidrebėjo ryšio bendrovės traktorius.

Jis apie tai galvojo gulėdamas lovoje ir žiūrėdamas į nuotrauką, kurią pasiėmė iš motinos trobos prieš mėnesį. Žvelgdamas į motiną ir save prie ažuolo, skaitė savo vaikystės istoriją, kurioje artimųjų buvimas šalia atstojo visą gyvenimą. Dabar artimųjų neliko. Bet liko gyvenimas.

– Seneli, aš žinau, kad tu senas ir kad greitai numirsi.
– Ir aš žinau.
– O kas tada suteps mano dviračiui grandinę?
– Tėvas.
– Jis taip nemokės... Aš tau neleisiu numirti.
– Tu čia nieko nepadarysi, vaikeli. Vieni gimsta, kitiems ateina laikas numirti – taip gyvenimas surėdytas.
– Bet aš tavęs pasiilgsiu... Nenoriu, kad numirtum. Kodėl negali pasilikti su manim, kol aš numirsiu?
– Tau dar tik šešeri. Kiek paaugęs susirasi draugų ir visai mane pamirši.
– Ne, nepamiršiu. Tu vienintelis mano draugas. Ir mane paliksi...
– Numirs tik kūnas, o siela nemirtinga.
– Bet sielos aš nejausiu. Noriu tave jausti, kaip va dabar, apsikabinęs.
– Tu galėsi jausti mane ten, kur aš dažniausiai būnu.
– Taip, kaip dabar?
– Šiek tiek kitaip, bet ne ką silpniau. Šitą ažuolą sodino mano, amžiną jam atilsį, tėvukas. Jisai nieko nesakė, bet aš žinau, kad jis yra čia, ir girdžiu, kai mane pabara, pagiria ir pataria, dažnai netgi pamatau jo siluetą medyje... Tas ažuolas man labai svarbus, jo šaknys tarsi mano šaknys šioje žemėje, kartu ir tavo motinos. Kai numirsiu, galėsi mane jausti šiame medyje.

– Mama, tu neverk. Senelis ne visas numirė.
– Virguti, mirė senelis, viskas.
– Jis man sakė, kad kai numirs, įsikūnys į tą medį. Nori, aš dabar nulėksiu ir pasakysiu jam, kad tu verki?

– Kaip nori, Virgi.

Vaikas nulėkė prie medžio ir užvertė galvą į plačią jo viršūnę. Jam visai nesinorėjo verkti. Staiga per šnarančių lapų žalumyną kyštelėjo saulė spindulį. Kaitri šviesa privertė primerkti suskaudusias akis. Perštinčioje tamsoje Virgis išvydo ryškiai žalius besisukančius kamuoliukus. Atsimerkus jie pakibo ant ilgo saulės spindulio, kuris smigo į ažuolo kamieną. Pamažu per plačią lapiją vienas po kito pradėjo veržtis saulės spinduliai ir balta šviesa nutvieskė ažuolą.

Saulės spinduliai, taip Virgiui atrodė, įkūnijo medyje senelį. Vaikas buvo įsitikinęs, kad dabar senelis amžinai gyvens su juo. Jam nepatiko, kad motina apsilvilkusi juodai ir jos veidas pabrinkęs nuo ašarų.

– Ne... mam...

– Taip, Virguti.

– Ne, nemirė... senelis nemirė...

Virgis dažnai nulėkdavo prie medžio. Didžiulis ažuolas tarsi jo kiemo skiriamasis ženklas pasitikdavo vaiką, grįžusį iš mokyklos. Didingas ir, regis, nesenstantis, kitaip nei kaimynai ir tėvai, jis kas metai skleisdavo vis platesnius lapus, mesdavo vis didesnes giles. Vaikui net atrodė, kad senelis išlenkė šaką toje vietoje, kurioje šis mėgo sėdėti skaitydamas knygą, stebėdamas skalbiančią mamą. Jis tarytum jautė raminantį senelio apkabinimą. Ten jis užsibūdavo iki pavakarės, vasaros popietėmis netgi užmigdavo. Prie ažuolo praleisdavo daugiau laiko nei namie. Tas medis sugerdavo visą jo liūdesį ir nerimą.

Grandinę susitepti berniukas išmoko pats.

– Mama, – vaikas mikčiodamas įlėkė į virtuvę, – mama, jie nori nukirsti tą medį, tą – pirštu rodė pro langą. – Mama, tengi senelis... – Virgio akys atkakliai žiūrėjo į mamą.

Ji susikauptė ir prisivertusi išspaudė šypseną:

– Medis trukdo laidams. Jį reikia nukirsti, kitaip mes negalėsime žiūrėti televizoriaus ir paskambinti į miestą.

Virgis giliai įkvėpė išpūsdamas krūtinę. Išgąsdinta motina pabandė jį apkabinti. Tačiau sūnus grubiai ją atstūmė ir išbėgo į lauką. Ten jau grėsmingai urzgė grandininis pjūklas. Virgis stipriai įsikabino į medį ir vis kartojo:

– Nesijaudink, seneli, aš neleisiu tavęs sunaikinti. Tegu pjauna mus abu, bet tavęs aš neleisiu...

Darbininkai suglumo. Galiausiai pjūklas nustojo suktis. Vyras nuėjo pas mamą. Po valandžiukės ant savo peties Virgis pajuto šiltą motinos delną:

– Viskas gerai, tavo medis saugus.

Berniuko širdis atsileido, ant skruosto išriedėjo didelė ir sunki ašara. Veideliui prigludus prie šiurkščių ažuolo gyslų, ašara nuriedėjo ant vienos jų ir lėtai įsigėrė. Švelnus vėjas nuo medžio viršūnės atnešė gaivų gilių kvapą ir pripildė krūtinę ypatingo džiaugsmo, kuris atsiranda gavus kažką neįkainojama... Tą jausmą jis patyrė pirmą kartą gyvenime. Euforijos fone silpnai girdėjo darbininkų juoką, padrašinimus: „Šaunus vaikas... drąsus... tikras vyras...“ Vienas iš jų netgi patapšnojo per petį.

Virgis nesuprato, kodėl blogieji dėdės tapo tokie draugiški, bet tai jam labai ir nerūpėjo. Motina su darbininkais nesunkiai surado kitą vietą elektros stulpui įtaisyti.